

УДК 330.322:001.895

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ОЦІНКИ ЕФЕКТИВНОСТІ ІНВЕСТИЦІЙНИХ ПРОЕКТІВ

Галич Є.Г., старший викладач кафедри «Обліку, економіки і управління персоналом підприємства», ДВНЗ «Придніпровська державна академія будівництва та архітектури», м. Дніпропетровськ.

Фісуненко Н.О., магістр, кафедра «Обліку, економіки і управління персоналом підприємства», ДВНЗ «Придніпровська державна академія будівництва та архітектури», м. Дніпропетровськ.

Галич Є. Г., Фісуненко Н. О. Теоретичні засади оцінки ефективності інвестиційних проектів».

Стаття присвячена дослідженню теоретичних засад оцінки ефективності процесів реального інвестування, без якого неможливе оновлення, інноваційне нарощення виробничого потенціалу суб'єктів підприємницької діяльності. Ефективність діяльності підприємств багато в чому визначається масштабами інноваційної діяльності, що при успішному здійсненні призводить до можливості зростання продуктивності праці, збільшенню обсягів виробництва, забезпеченню економічної стійкості, а також сприяє створенню додаткових робочих місць. Фінансування інноваційної діяльності відбувається за рахунок реалізації відповідних інвестиційних проектів. Тому на сьогодні особливої уваги потребує поглиблене вивчення засад оцінки ефективності інвестиційних проектів, враховуючи специфіку діяльності вітчизняних підприємств в умовах економічної дестабілізації, з метою отримання об'єктивної інформації при здійсненні інвестування. Оцінка ефективності інвестиційного проекту – це головний елемент інвестиційного аналізу та інструмент вибору найбільш привабливого проекту із переліку альтернативних. Дослідженні методологічні засади оцінки базуються на певних принципах, які об'єднуються в дві групи. До першої групи відносяться результативність, об'єктивність, системність, комплексність, альтернативна вартість та необмеженість потреб; до другої групи – специфічність проекту, динамічність, нерівноцінність різночасових витрат і результатів, погодженість та інше. Послідовність проведення розрахунків економічної ефективності інвестиційних проектів характеризується поетапністю проведення оцінювання на основі стадій життєвого циклу проекту з врахуванням особливостей кожного етапу. До основних методів оцінювання відносяться наступні: техніко - економічні дослідження; техніко-економічне обґрунтування проекту; проект із зведеним кошторисним розрахунком. При цьому застосовуються такі показники, як визначення стадій життєвого циклу проекту, прогнозування обсягів інвестицій за стадіями життєвого циклу; визначення структури джерел інвестицій та вартість кожної частини; визначення доходу та розподіл його між учасниками проекту; розподіл інвестицій та прибутку за роками реалізації проекту.

Галич Е. Г., Фисуненко Н. А. Теоретические основы оценки эффективности инвестиционных проектов.

Статья посвящена исследованию теоретических основ оценки эффективности процессов реального инвестирования, без которого невозможно обновление, инновационное наращивание производственного потенциала субъектов предпринимательской деятельности. Эффективность деятельности предприятий во многом определяется масштабами инновационной деятельности, при успехе приводит к возможности роста производительности труда, увеличению объемов производства, обеспечению экономической устойчивости, а также способствует созданию дополнительных рабочих мест. Финансирование инновационной деятельности происходит за счет реализации соответствующих инвестиционных проектов. Поэтому особого внимания требует углубленное изучение основ оценки эффективности инвестиционных проектов, учитывая специфику деятельности отечественных предприятий в условиях экономической дестабилизации, с целью получения объективной информации при осуществлении инвестирования. Оценка эффективности инвестиционного проекта - это главный элемент инвестиционного анализа и инструмент выбора наиболее привлекательного проекта из перечня альтернативных. Исследованы методологические основы оценки базируются на определенных принципах, которые объединяются в две группы. К первой группе относятся результативность, объективность, системность, комплексность, альтернативная стоимость и неограниченность потребностей; ко второй группе - специфичность проекта, динамичность, неравноценность разновременных затрат и результатов, согласованность и прочее. Последовательность проведения расчетов экономической эффективности инвестиционных проектов характеризуется поэтапностью проведения оценки на основе стадий жизненного цикла проекта с учетом особенностей каждого этапа. К основным методам оценки относятся следующие: технико - экономические исследования; технико-экономическое обоснование проекта; проект со сводным сметным расчетом. При этом применяются такие показатели, как определение стадий жизненного цикла проекта, прогнозирование объемов инвестиций по стадиям жизненного цикла, определение структуры источников инвестиций и стоимость каждой части, определение дохода и распределение его между участниками проекта, распределение инвестиций и прибыли по годам реализации проекта.

Galich E., Fisunen N. Theoretical principles of investment projects evaluation.

The article is devoted to the research of theoretical bases of an efficiency assessment of investment processes without which updating, innovative accumulation of subject's production and business activity potential is impossible.

The efficiency of the enterprises activity in many aspects is defined by scales of innovative activity, it leads to possibility of labor productivity growth, increase in outputs, ensuring economic stability, and also promotes creation of additional workplaces. Financing of innovative activity occurs at the expense of implementation of the corresponding investment projects. Therefore the special attention is demanded by profound studying of bases of an investment projects efficiency assessment, considering specifics of activity of the domestic enterprises in the conditions of economic destabilization, for the purpose of obtaining objective information of investment implementation. The assessment of efficiency of the investment project is the main element of the investment analysis and the tool of a choice of the most attractive project from the list of alternatives. The studied methodological bases of an assessment are based on certain principles which were united in two groups. Productivity, objectivity, systemacy, the complexity, alternative cost and limitlessness of requirements belong to the first group; to the second group - peculiarity of the project, dynamism, not equivalence of expenses occurring at different times and results, coherence and other. The sequence of carrying out calculations of economic efficiency of investment projects is characterized by a phasing of carrying out an assessment on the basis of stages of the project life cycle taking into account features of each stage. The following belongs to the main methods of an assessment: equipment - economic researches; feasibility study on the project; the project with summary budget calculation. Such indicators, as definition of stages of life cycle of the project, forecasting of the volumes of investment on stages of life cycle, definition of structure of sources of investments and cost of each part, definition of the income and its distribution between participants of the project, distribution of investments and profit by years of implementation of the project are thus applied.

Постановка проблеми. Подальший розвиток економіки України вимагає ефективної інвестиційної політики, створення сприятливого інвестиційного клімату. Докорінно повинна змінитися діяльність інвесторів в умовах ринкового розподілу створюваного національного багатства. У першу чергу, ринкові перетворення повинні відбутися в інвестиційній сфері, що відіграє ключову роль в економіці. Комплекс галузей і виробництва, що утворюють інвестиційну сферу, має у найкоротший термін забезпечити стабілізацію економіки й розширене відтворення. Істотно на інтенсифікацію відтворювального процесу повинен вплинути інвестиційний ринок, що в Україні тільки формується. Ефективність роботи підприємств значною мірою визначається масштабами інноваційної діяльності, успішне здійснення якої надає можливість зростання продуктивності праці, збільшення обсягів виробництва, забезпечення економічного зростання, а також сприяє створенню додаткових робочих місць. Впровадження інновацій передбачає залучення суттєвого фінансування, що відбувається завдяки розробці та здійсненню інвестиційних проектів. За таких обставин особливої уваги потребує інструментарій оцінки ефективності інвестиційних проектів, який має враховувати специфіку діяльності вітчизняних підприємств та надавати об'єктивну і повну інформацію щодо доцільності здійснення інвестицій.

Аналіз останніх наукових досліджень і публікацій. Теоретико-методологічні засади оцінювання ефективності інвестиційних проектів досліджували багато українських та зарубіжних вчених, зокрема: Бень Т.Г., Бікулова Д.І., Вовчак О.Д., Гайдис Н.М., Грачева М.В., Гриньов А.В., Деділова Т.В., Дмитрів І.А., Дука А.П., Коюда В.О., Коюда О.П., Лепейко Т.І., Мойсеєнко І.П., Пересада А.А., Тарасюк Г.М., Череп А.В., Чорна М.В., Шершенюк О.М. та ін. Необхідно зауважити, що у працях даних науковців єдиного погляду на методику та систему показників оцінювання ефективності інвестиційних проектів немає. Не достатньо уваги приділено особливостям оцінювання ефективності інвестиційних проектів в умовах непередбачуваності подій, розвитку фінансово-економічної кризи та високого рівня ризикованості інвестування.

Метою статті є теоретичне обґрунтування оцінки ефективності інвестиційних проектів та її критеріїв.

Викладання основного матеріалу. Сучасна фінансово-економічна криза безпосередньо впливає на усі сфери життєдіяльності суспільства, тому одним із найважливіших завдань на сьогодні є пошук можливих шляхів виходу з неї. Одним із можливих шляхів є активізація інвестиційного ринку України, що можливе за рахунок активізації вітчизняних й іноземних інвесторів.

При цьому, будь-який потенційний інвестор в умовах непередбачуваності подій сьогодні прагне чітко визначити та оцінити ефективність майбутнього інвестиційного проекту. За своєю економічною сутністю реалізація інвестиційних проектів спрямована на довгострокове вкладення грошових коштів з метою отримання фінансового прибутку, та певних соціальних, екологічних, політичних вигод. Саме тому, розпочинаючи планування та здійснення інвестиційного проекту, для інвестора одним із першочергових питань вважається визначення ефективності інвестиційного проекту, а отже й ефективності отриманого у майбутньому прибутку.

Оцінка ефективності інвестиційних проектів є одним з головних елементів інвестиційного аналізу. Ця оцінка - це основний інструмент вибору найбільш ефективного проекту із переліку альтернативних інвестиційних проектів, запропонованих до розгляду, з точки зору удосконалення інвестиційних програм і мінімізації ризиків [6, С. 27]. Одним з відповідальних етапів при прийнятті рішення щодо реалізації інвестиційних проектів є визначення ефективності інвестицій та фінансової здійсненності інвестиційного проекту. Ефективність інвестиційних проектів – це категорія, яка відображає відповідність проекту цілям, завданням та інтересам його учасників [1, С. 64].

Взагалі економічну ефективність розглядають як результативність економічної діяльності, реалізації економічних програм та заходів, що характеризується відношенням отриманого економічного результату до витрат ресурсів, які зумовили отримання цього результату [5, С. 165].

Саме тому, ефективність інвестиційного проекту – це величина, що характеризує відношення витрачених на виконання проекту ресурсів (фінансових, трудових, технічних, наукових, інформаційних тощо) з врахування впливу фактору часу та мінімізації ризиків.

Оцінювання ефективності інвестиційних проектів, за визначенням Мойсеєнко І.П., базується на певних принципах, які можна об'єднати в дві групи: методологічні принципи - результативності, об'єктивності, системності, комплексності, обмеженості ресурсів, альтернативної вартості, необмеженості потреб; методичні принципи - специфічності проекту, розбіжності інтересів, динамічності, нерівноцінності різночасових витрат і результатів, погодженості, неповноти інформації [7, С. 67].

На думку Грачовою М.В., при проведенні оцінювання необхідно враховувати: вартість грошей у часі та альтернативні (нав'язані, вмінені) витрати; ризик, пов'язаний із здійсненням проекту; можливі зміни у параметрах проекту; правильне й послідовне відображення інфляції [3, С. 54].

Вищепераховані принципи оцінювання ефективності інвестиційних проектів, на нашу думку, доцільно також доповнити принципом комплексного та системного характеру прийняття управлінських рішень з урахуванням зміни зовнішнього середовища (зміна валютних курсів, інфляції, цін тощо) та стратегічних орієнтирів розвитку підприємства.

На думку науковця Пересади А.А., послідовність проведення розрахунків економічної ефективності інвестиційних проектів характеризується поетапністю проведення оцінювання ефективності інвестиційних проектів на основі стадій життєвого циклу інвестиційного проекту з врахуванням особливостей кожного етапу (фази, стадії) проекту, із застосуванням різних методів та показників оцінювання ефективності проектів [8, С. 204]. До методів оцінювання відносяться наступні: стадія інвестиційного проекту, задум і мотивація; техніко-економічні дослідження; техніко-економічне обґрунтування проекту; проект із зведеним кошторисним розрахунком; стадія робочої документації (річні обсяги робіт).

При проведенні оцінки застосовуються такі показники: поетапні розрахунки ефективності, визначення норм прибутку, доходів, показників окупності проекту; визначення стадій життєвого циклу проекту, прогнозування обсягів інвестицій за стадіями життєвого циклу; визначення структури джерел інвестицій та вартість кожної частини, визначення доходу та розподіл його між учасниками проекту; розподіл інвестицій та прибутку за роками реалізації проекту, розрахунки річних обсягів незавершеного виробництва (будівництва); визначення ефекту за роками здійснення проекту, дисконтування грошового потоку. Тобто, теоретичні дослідження свідчать, що оцінювання ефективності інвестиційних проектів можна здійснювати різноманітними методами та з використанням різних показників.

Слід сказати, що на думку Вовчак О.Д., Дука А.П., та Чорної М.В., оцінювання ефективності інвестиційного проекту здійснюють за різноманітними методиками протягом усього періоду реалізації проекту, проте на окремих його фазах можуть бути відмінності в залежності від використовуваних засад оцінки. Зокрема, на стадії проектування та бюджетування інвестиційного проекту (передінвестиційній фазі), першочергово оцінюватиметься ефективність інвестиційного проекту загалом [1, С. 341], [4, С.215], [12, С.105]. На стадіях реалізації інвестиційного проекту (інвестиційні фаза) та експлуатаційній фазі оцінювання ефективності проекту здійснюватиметься для кожного учасника (інвестора) окремо. На завершальній стадії реалізації інвестиційного проекту доцільно здійснювати порівняння ефективності проекту загалом й очікуваних прибутків для кожного з інвесторів. При цьому використовуючи різноманітні методи та засади оцінювання ефективності на різних стадіях життєвого циклу інвестиційного проекту.

Висновки. Таким чином, проведені дослідження основних теоретичних засад оцінки ефективності інвестиційних проектів, етапів проведення, методик та груп показників дозволили сформулювати бачення процесу оцінювання ефективності інвестиційних проектів. В сучасних умовах фінансово-економічної кризи значно зросли терміни окупності й знизилась норма прибутковості інвестиційних проектів, а отже й показники їх ефективності. Перспективи подальших наукових досліджень ґрунтуватимуться на формуванні рекомендацій та заходів щодо вдосконалення процесу оцінки ефективності інвестиційних проектів при активізації інвестиційного ринку України.

Список використаних джерел:

1. Вовчак О.Д. Інвестування: Навч. посібник. – Львів: «Новий Світ-2000», 2010. – 544 с.
2. Гайдис Н.М. Інвестування: Навч. посібник. – Л.: Львівський банківський інститут НБУ, 2002. – 271 с.
3. Грачева М.В. Анализ проектных рисков: Учеб. пособие для вузов. – М.: ЗАО «Финстатинформ». – 1999. – 155 с.
4. Дука А.П. Теорія та практика інвестиційної діяльності. Інвестування: Навч. посібник. – 2-ге вид. – К.: Каравела, 2009. – 432 с.
5. Загородній А.Г., Вознюк Г.Л., Смовженко Т.С. Фінансовий словник. – 2-ге вид., випр. та доп. – Львів: Центр Європи, 1997. – 576 с.
6. Коюда В.О., Лепейко Т.І., Коюда О.П. Основи інвестиційного менеджменту: Навч. посібник. – К.: Кондор, 2008. – 340 с.
7. Мойсеєнко І.П. Інвестування: Навч. посібник. – К.: Знання, 2009. – 490 с.
8. Пересада А.А. Управління інвестиційним процесом. – К.: Лібра, 2002. – 472 с.
9. Проектний менеджмент: Навч. посібник / Гриньов А.В., Дмитрів І.А., Бікулова Д.І. та ін. – Х.: ХНАДУ, 2006. – 244 с.

10. Тарасюк Г.М. Управління проектами: Навч. посібник для студентів ВНЗ. – 2-ге вид. – К.: Каравела, 2006. – 320 с.
11. Череп А.В. Инвестознавство: Підручник. – К.: Кондор, 2006. – 398 с.
12. Чорна М.В. Проектний аналіз: Навч. посібник. – Х.: Консум, 2003. – 228 с.

Ключові слова: підприємство, інвестиції, ефективність, оцінка, інвестиційний проект, методика, інвестиційний аналіз.

Ключевые слова: предприятие, инвестиции, эффективность, оценка, инвестиционный проект, методика, инвестиционный анализ.

Keywords: enterprise, investment effectiveness, valuation, the investment project, methods, investment analysis

УДК 658.152.001.76

РОЗРОБКА ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНОЇ СТРАТЕГІЇ ПРОМИСЛОВОГО ПІДПРИЄМСТВА НА ЕТАПАХ ЙОГО ЖИТТЄВОГО ЦИКЛУ

Городецька Т. Б., асистент кафедри менеджменту Одеського національного політехнічного університету

Городецька Т. Б. Розробка інноваційно-інвестиційної стратегії промислового підприємства на етапах його життєвого циклу.

В статті обґрунтовано необхідність формування на підприємстві інвестиційно-інноваційної стратегії на етапах його життєвого циклу, яка є одним з ефективних інструментів управління інвестиційною діяльністю підприємства. З метою визначення найбільш ефективних стратегій підприємства запропоновано класифікацію стратегій за етапами його життєвого циклу. Визначено, що майбутнє управління інноваційно-інвестиційними процесами залежить до відкритих структур, які реалізують інноваційно-інвестиційні проекти через мережу віртуальних суб'єктів, які співпрацюють в реалізації складних інновацій. На різних етапах життєвого циклу промислового підприємства динамічно змінюється: швидкість зміни характеру бізнесу, варіанти оперативного управління бізнес-процесами, динаміка способу життя споживачів і їх запитів. Це вимагає розробки та реалізації інноваційно-інвестиційних стратегій. Впровадження запропонованих стратегій дозволить підприємствам модернізувати стратегічну діяльність за рахунок врахування особливостей залежно від етапу життєвого циклу. Результати досліджень щодо впливу етапу життєвого циклу підприємства на реалізацію певної стратегії дозволяють суттєво підняти результативність розробки стратегії. В статті запропоновано концептуальну схему формування стратегії підприємства, в основі якої лежить зв'язок між життєвим циклом підприємства та його стратегією. Розроблена схема надає можливість послідовного формування стратегічних категорій менеджменту залежно від етапу життєвого циклу підприємства, що суттєво впливає на ефективність формування та реалізації його стратегії. Визначено, що залежно від етапу розвитку підприємства ключові компетенції, які визначають конкурентоспроможність підприємства, можуть бути як метою розвитку підприємства, так і засобом його розвитку, за допомогою якого буде досягнуто його стратегічні цілі.

Городецкая Т. Б. Разработка инновационно-инвестиционной стратегии промышленного предприятия на этапах его жизненного цикла.

В статье обоснована необходимость формирования на предприятии инвестиционно-инновационной стратегии на этапах его жизненного цикла, которая является одним из эффективных инструментов управления инвестиционной деятельностью предприятия. С целью определения наиболее эффективных стратегий предприятия предложена классификация стратегий по этапам его жизненного цикла. Определено, что будущее управления инновационно-инвестиционными процессами зависит в открытых структур, реализующих инновационно-инвестиционные проекты через сеть виртуальных субъектов, которые сотрудничают в реализации сложных инноваций. На разных этапах жизненного цикла промышленного предприятия динамично меняется: скорость изменения характера бизнеса, варианты оперативного управления бизнес-процессами, динамика образа жизни потребителей и их запросов. Это требует разработки и реализации инновационно-инвестиционных стратегий. Внедрение предложенных стратегий позволит предприятиям модернизировать стратегическую деятельность за счет учета особенностей в зависимости от этапа жизненного цикла. Результаты исследований влияния этапа жизненного цикла предприятия на реализацию определенной стратегии позволяют существенно поднять результативность разработки стратегии. В статье предложена концептуальная схема формирования стратегии предприятия, в основе которой лежит связь между жизненным циклом предприятия и его стратегией. Разработанная схема предоставляет возможность последовательного формирования стратегических категорий менеджмента зависимости от этапа жизненного цикла предприятия, что существенно